

Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Vogels

Verslag over het jaar 1958-1959

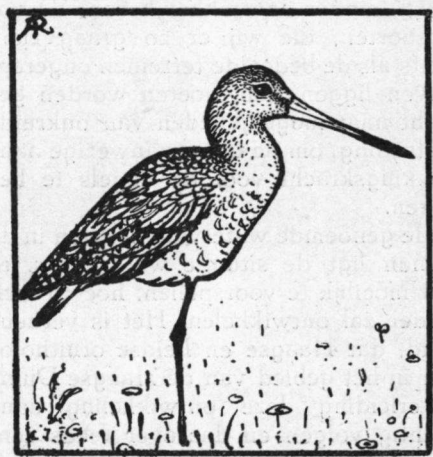
(Uitgebracht in de algemene ledenvergadering van 20 juni 1959
te Amsterdam)

Natuurlijk zal elke beschermer er steeds op gespitst zijn mogelijkheden te vinden, die tot vermeerdering van de vogelstand leiden. Reeds lang hebben we deze mogelijkheid voor vele soorten zangvogels. Van de holenbroeders kunnen wij het aantal sterk opvoeren door het ophangen van nestkastjes, die zelfs in stadstuinen meestal spoedig vaste bewoners krijgen. Het gebruik van zgn. nestbuidels, die de Plantenziektenkundige Dienst reeds vele jarenlang propageert, verlokt ook de soorten die de voorkeur geven aan een open nest tot broeden. Experimenten van Sebastian Pfeifer e.a. in Duitsland hebben aangetoond, dat dergelijke nestbuidels belangrijk kunnen bijdragen tot opvoering van de vogelstand. Gebruik op ruimere schaal in Nederland wordt hier dan ook van harte aanbevolen.

Overigens zijn het juist de zangvogels die, misschien ten dele door de hierboven vermelde hulpmiddelen, het minst behoefte hebben aan onze hulp. Daarentegen maakt ieder die reeds enige tientallen jaren aandacht schenkt aan de vogelwereld, zich zorgen over de achteruitgang van de meeste steltlopers. Dit geldt vooral voor de op onze weiden broedende soorten als *kievit*, *grutto*, *turreluur* en *kemphaan*.

Maar de grote werken, waaraan in het zuidwesten des land reeds een begin van uitvoering wordt gegeven, dreigen ook vele doortrekkers en overwintelaars van hun pleisterplaatsen en voedselgebieden te beroven. Natuurlijk vertrouwen wij er op, dat door het aanwijzen van reservaten zal worden getracht dit bezwaar enigszins te ondervangen. Maar het staat voor elke vogelkenner vast, dat deze in vele opzichten toe te juichen waterstaatswerken met name de steltlopers in het gedrang zullen brengen.

Gelukkig echter, zijn er ook wel lichtpunten. Zo zal ieder, die de laatste jaren een en al is het maar vluchtig bezoek heeft gebracht aan de nieuwe polder

Grutto

Oostelijk Flevoland zich hebben verheugd over de vaak werkelijk verbazingwekkende aantallen steltlopers, die daar aanwezig zijn. Bereisde en ervaren vogelaars hebben herhaaldelijk als hun mening te kennen gegeven, zelden of ooit dusdanige aantallen vogels, voornamelijk Limicolae en Anatidae, dus steltlopers en eendachtigen, bijeen te hebben gezien.

Tegelijkertijd kunnen we zien hoe in het westen des land, waar enerzijds rivierwater in de duinen wordt gebracht ten behoeve van de drinkwatervoorziening en anderzijds op een aantal plaatsen meertjes werden gegraven, voornamelijk wel ten behoeve van zandwinning, eveneens verblijvende concentraties van voornamelijk steltlopers worden agetroffen. Zowel op doortrek, als broedend.

Dit levert het verrassende bewijs dat als, door welke omstandigheden ook, een geschikt biotoop wordt geschapen, de vogels daar onmiddellijk uit zichzelf op af komen. En juist die soorten, over wier bestaanskansen in ons dichtbevolkte land wij ons zorgen maken.

Uiteraard is aan de vogelrijkdom in b.v. Oostelijk Flevoland slechts een kort bestaan beschoren. Want deze polder

moet voorzien in onze behoefte aan cultuurgrond. En naarmate de oppervlakte geschikt wordt gemaakt voor de landbouw, zullen de voor de vogels zo begeerlijke plekken schaarser worden en op den duur zelfs geheel verdwijnen. Bovendien maakt spontaan opschieten-de vegetatie het gebied toch reeds geleidelijk minder aantrekkelijk voor de vogelsoorten, die wij er zo graag zien. Zelfs als de bedoelde terreinen ongerept bleven liggen, zou moeten worden gezocht naar mogelijkheden van onkruidbestrijding, om de thans aanwezige aantrekkingskracht voor de vogels te bewaren.

In de genoemde waterwingebieden in de duinen ligt de situatie wel anders, al valt moeilijk te voorspellen, hoe zij zich verder zal ontwikkelen. Het is verheugend, dat Haagse en Leidse ornithologen in het gebied van de Haagse Duinwaterleiding deze ontwikkeling aandachtig volgen en daarover reeds een, uiteraard voorlopig, boeiend rapport hebben uitgebracht.

De ten behoeve van de zandwinning gegraven meertjes zullen, tenzij bestemd voor massale recreatie, althans voorlopig hun aantrekkingskracht en waarde voor de vogels wel houden. Al zal ook daar wellicht moeten worden getracht een te hoge vegetatie te voorkomen. Vooral nu de op vele plaatsen zo verminderde konijnenstand ons daarbij niet behulpzaam kan zijn.

Tenslotte zijn er nog, alweer voorname-lijk in het westen des lands rondom de zich snel uitbreidende steden, de zgn. opspuitterreinen, die om hun overigens meestal zeer kortstondige vogelrijkdom bij de liefhebbers vermaardheid genieten. En die ook alweer vooral aantrekkingskracht hebben voor de steltlopers en eendachtigen. Een overigens van beschermingsstandpunt bezien betrekkelijk bijkomstig voordeel is nog, dat deze terreinen meestal zo zijn gelegen, dat de vogelliefhebber er zelfs in de avonduren nog eens even kan gaan neuzen. Terwijl vooral zolang de terreinen onbegaanbaar zijn deze belangstelling voor de vogels in het geheel niet hinderlijk is. Een en ander bewijst dat, vooral als gevolg van maatregelen waarover de vogelbeschermers zich overigens vaak zor-

gen maken, op allerlei plaatsen tijdelijk situaties ontstaan, die juist voor vogels die dit zeer hard nodig hebben zeer gunstig zijn. En dan rijst uiteraard de gedachte, of het niet mogelijk zou zijn die tijdelijke situaties te bestendigen. Met andere woorden soortgelijke refugia te scheppen met het doel de vogelstand te bevorderen.

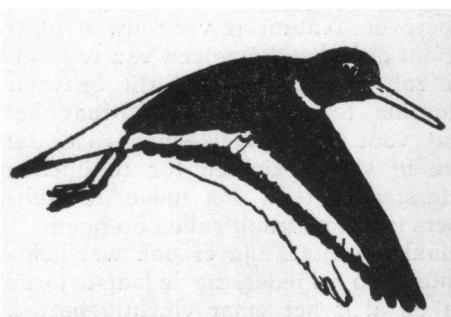
Deze gedachte is, ik haast mij dit hieraan toe te voegen, allerm minst nieuw. Reeds in 1954 heeft ons lid de heer Th. Belterman in het herfstnummer van „Natuur en Landschap” bepleit „blijvende slikachtige gebieden en drassige gronden te vormen, waar doortrekkende waadvogels en plevieren kunnen rusten en voedsel zoeken”. Het lijkt me gewenst het stukje van de heer Belterman nog even verder te citeren:

„Ik bedoel terreinen als het Oostzanergat, de Rothoek, de Vloelvelden bij Hilversum en Hijkersmilde, de opgespoten terreinen bij Pernis en Jutphaas enz.

„Daarvan zou het beheer dan in handen van ornithologen moeten zijn. De waterstand, bodemgesteldheid en het vegetatietype zou dan kunstmatig zó geregeld moeten worden, dat aan de levensvoorwaarden van de gewenste vogels wordt voldaan. Desnoods door het gebruik van lysimetertechniek, indien het beheer van de omringende gronden dit eist.

„Bij de aanleg van de terreinen kan tevens rekening worden gehouden met de vogelwaarnemers door het bouwen van permanente schuilhutten.

„Daar vooral in de buurt van de grote steden de natuurlijke slikterreinen geheel zijn verdwenen en de kunstmatige maar al te tijdelijk waren, lijkt het me wenselijk om in hun buurt te beginnen.

Scholekster

De grootte van elk terrein kan afhangen van de plaatselijke situatie, deze behoeft namelijk niet zo omvangrijk te zijn". Misschien door zijn korthed heeft deze suggestie naar mijn gevoel te weinig aandacht gekregen. Zoals hierboven werd betoogd, bewijst het kortstondige bestaan van dergelijke terreinen, als gevolg van de uitvoering van werkzaamheden met geheel andere oogmerken, telkens weer dat dergelijke terreinen grote waarde hebben als pleisterplaatsen voor trekvogels en zelfs als broedgebied van zulke fraaie vogels als de *kluten*, waarvan elk jaar enige dozijnen paren op het grondgebied van Amsterdam broeden. Het wil mij voorkomen dat, mits hiervoor maar een vermoedelijke aanzienlijke som gelds zou kunnen worden gevonden, een proefneming met de uitvoering van de suggestie van de heer Belterman dringend gewenst is. Waarbij dan vooral zal moeten worden onderzocht of het mogelijk is een goedkope en dus eenvoudig uitvoerbare methode te vinden, voor het scheppen en instandhouden van de beoogde refugia. Dat de vogels zich zullen haasten, er een toevlucht te zoeken, behoeven wij niet te betwijfelen. De medewerking die de directie van de Haagse Duinwaterleiding aan de vogelbeschermers verleent, bewijst dat het soms mogelijk zal zijn de belangen van de vogels met die van de economie (die helaas zo vaak met elkaar in botsing komen) te combineren. Het artikel van Prof. Dr. Walter Wüst over het plasengebied bij Ismaning, dat in 1957 in Het Vogeljaar werd gepubliceerd, wijst op een andere mogelijkheid van combinatie van beide belangen.

Tenslotte zouden we, heel schuchter, nog de mogelijkheid willen opperen dat in de nieuwe IJsselmeerpolders misschien gebieden zijn, die voor de landbouw zo weinig aantrekkelijkheid hebben, dat men ons zou willen toestaan hun tijdelijke voor de vogels aantrekkelijke status te bestendigen met middelen, die daarvoor ongetwijfeld kunnen worden gevonden. Wat dan een werkelijke compensatie zou betekenen voor gebieden als het natuurreservaat „De Beer” en, helaas, vele andere, die de natuurliefhebbers met een bloedend hart (hebben) moeten prijs geven.

Bestuurswijzigingen

Met grote weemoed maken wij hier melding van het overlijden, op de hoge leeftijd van 90 jaar, van ons ere-lid Mr. C. H. Thiebout. Lange jaren maakt hij deel uit van het bestuur der vereniging en pas verleden jaar trad hij af als lid van het hoofdbestuur, nadat hij twee jaar tevoren zijn plaats in het dagelijks bestuur beschikbaar had gesteld. Zijn ijveren voor de goede zaak der vogelbescherming zal in onze kring steeds met dankbaarheid worden herdacht. Het is een prettige gedachte, dat het mogelijk was bij de negentigste verjaardag van de heer Thiebout nog eens de dank en de waardering van de vereniging over te brengen.

In de vacature, ontstaan door het aftreden van de heer Thiebout benoemde de vorige vergadering Dr. D. Bakker te Ens. De heren J. Albers, H. H. Buisman, Dr. Ir. J. E. Carrière en Ir. F. W. Malsch, die aan de beurt van aftreden waren, hadden zich herkiesbaar gesteld en zagen hun mandaat verlengd.

Thans heeft ook ons hoofdbestuurslid Jhr. W. H. de Beaufort de wens te kennen gegeven, niet voor herbenoeming tot lid van het hoofdbestuur in aanmerking te komen. De wijze en weloverwogen adviezen, waarvan wij nog zo herhaaldelijk mochten profiteren, het warme enthousiasme en de rijpe ervaring van Jhr. de Beaufort maken, dat wij dit besluit met groot leedwezen vernamen en hebben getracht, hem er op te doen terug komen. Slechts het door Jhr. de Beaufort zelf aangevoerde argument, dat hij als erelid steeds toegang heeft tot de vergaderingen van het bestuur en voornemens is zo vaak als maar mogelijk is van dit recht gebruik te maken, hebben ons (zij het met tegenzin) bij dit besluit doen neerleggen.

Overigens traden er in de verslagperiode geen veranderingen op in de samenstelling van het bestuur.

Ledental

De groei van het ledental heeft zich, vooral tegen het eind van 1958 en in de eerste maanden van 1959 waarlijk stormachtig voortgezet. Kon ik in de vorige jaarvergadering, op 19 april de hoop uitspreken binnen enkele weken

het 6000ste lid te mogen inschrijven (hetgeen inderdaad het geval was), tegen het eind van 1958 waren wij de 7000 reeds dicht genaderd. Half januari van dit jaar werd het 7000ste lid geboekt, vóór eind februari het 8000ste, begin april het 9000ste en eind mei werd de mijlpaal van 10.000 leden bereikt. Waar we inmiddels alweer een flink stuk voorbij zijn. *)

Dit was, voor een deel, reactie op de verschijning van ons jeugdblad, waarover straks nog iets. Maar ook vele volwassenen bleken bereid ons werk met een jaarlijkse bijdrage te steunen, waarvoor wij hen dankbaar zijn. Toch geloof ik, dat er méér dan 10.000 Nederlanders zijn, die dagelijkse vreugde aan de vogels om hen heen beleven. En van wie dus mag worden verwacht dat zij door een bescheiden bijdrage onze pogingen zullen steunen, om het voortduren van die vreugden te verzekeren.

Vergelijken we ons ledental met dat van onze Engelse zusterorganisatie, dan blijken we dit nagenoeg te hebben gegeven-aard. De Deutsche Bund für Vogelschutz (die toevallig ook dit jaar haar 60-jarig bestaan herdenkt) telt daarentegen een half miljoen leden!

Dat deze sterke stijging van het ledental zware eisen heeft gesteld aan de bescheiden bezetting van het kantoor der vereniging gelieve een ieder te bedenken, die niet onmiddellijk antwoord heeft ontvangen op ons toegezonden brieven. Ik kan U verzekeren, dat wij ons uiterste best doen!

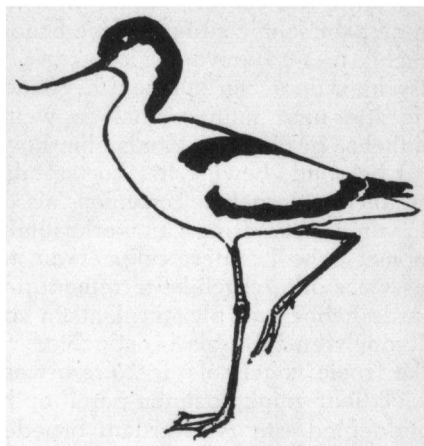
*) Op 5 aug. j.l. waren er 11.191 leden.

Vergaderingen

In de verslagperiode kwam het hoofdbestuur der vereniging, zoals gebruikelijk, tweemaal bijeen. Het dagelijks bestuur der vereniging vergaderde acht maal, ter bespreking van de belangen der vereniging. De gastvrijheid, die wij daarvoor herhaaldelijk in het gebouw der Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten in Nederland genoten, zij hier met dank vermeld.

Lezingen

Voor zover de werkzaamheden het toelieten, heeft ondergetekende gevolg gegeven aan verzoeken die ons bereikten

Kluut

om de fraaie film „Breeding Birds of the Netherlands” te komen vertonen. Vóór de pauze werd dan meestal een inleiding gehouden over actuele vogelbeschermingsproblemen, die met geprojecteerde kleurenfoto's van vogels werd geïllustreerd. In het geheel werden 21 van deze lezingen gehouden. Bovendien werd dit programma driemaal op één dag behandeld voor leerlingen van de scholen in Nunspeet, eenmaal voor een school in Meppel en eenmaal voor een schoolklas in Velsen. Het spijt mij, dat juist dit laatste werk slechts zelden kan worden gedaan, omdat het contact met de schooljeugd zo verfrissend en inspirerend is. De tijd, die dit werk vordert, maakt het echter onverantwoord dit anders dan bij hoge uitzondering te doen.

Op uitnodiging van de Royal Society for the Protection of Birds werden voorts twee lezingen gehouden op een weekend-conferentie van de Junior Bird Watchers Club in Ipswich, terwijl een particulier bezoek aan Frankfort aan de Main mij de gelegenheid bood een selectie uit onze kleurendia's te vertonen op een „Stammtischabend” van het Vogelkundliche Beobachtungsstation Untermain aldaar. Het zojuist vermelde bezoek aan Ipswich leidde er bovendien toe, dat de Royal Society for the Protection of Birds ons nog een korte maar zeer boeiende kleurenfilm schonk over het vogelleven op Havergate Island. Een schenking van de heer Ernst Spamer te Frankfort aan de Main betekende voorts

een zeer welkome aanvulling van onze collectie kleurendia's.

In dit verband is het mij een behoefte de heer G. K. C. v. Tienhoven te Amsterdam zeer hartelijk dank te zeggen voor de royale wijze, waarop hij zeer grote hoeveelheden kleurendia's ter beschikking van de vereniging stelt. Zonder dit fraaie materiaal, zou het mij vrijwel onmogelijk zijn deze lezingen te houden. Behalve de heer Van Tienhoven, stelden ook onze leden de heren Heijungs, De Reuver en Scholtz een aantal dia's ter beschikking, terwijl een andere goede vriend der vereniging, Mr. Tieleman te Warnsveld ons een toezegging deed.

Propaganda

Het is steeds moeilijk het onderwerp propaganda onder één enkel hoofd samen te vatten. Immers, b.v. ook van de zojuist vermelde lezingen zal ongetwijfeld propagandistische werking uitgaan. En zo is dit ook het geval met veel ander werk der vereniging.

Speciale melding mag hier worden gemaakt van de uitgave van 50.000 vouwbladen, waarop een korte uiteenzetting van het werk der vereniging wordt gegeven. Door op dit vouwblad ook adviezen te vermelden voor wintervoeding van vogels en het vervaardigen van nestkastjes, alsmede door het afdrucken van een aantal aantrekkelijke afbeeldingen van vogels hopen wij te bereiken, dat het vouwblad door hen die het ontvangen niet achteloos wordt weggeworpen, maar wordt bewaard en, wellicht, aanleiding geeft tot een aanmelding voor het lidmaatschap. De reacties die wij tot nu toe ontvingen zijn zeer bemoedigend.

Speciale dank zijn wij verschuldigd aan de heren Dr. M. J. Adriani, Herm. Klaassen, Dr. A. F. J. Portielje, Broeder Rogerius, Jan P. Strijbos, Mr. A. Tieleman en G. K. C. van Tienhoven, die zich bereid verklaarden de vouwbladen op hun lezingen te doen uitdelen. Het spreekt vanzelf, dat deze vouwbladen ook op de lezingen die wij zelf verzorgen worden verspreid.

Voorts werd besloten een nieuwe serie prentbriefkaarten naar aquarellen van vogels te doen vervaardigen, nu de eerste serie is uitverkocht. Besloten werd

de vroeger gepubliceerde zes kaarten naar aquarellen van de heer Rein Stuurman te doen herdrukken, aangevuld met een serie van zes nieuwe afbeeldingen, vervaardigd door de Amsterdamse kunstschilder de heer H. J. Slijper.

Dankzij samenwerking met de Royal Society for the Protection of Birds, die deze zelfde kaarten in Engeland zal uitgeven, is het mogelijk gebleken de kaarten betrekkelijk goedkoop te produceren. Een poging, om voor deze uitgave ook samen te werken met de Deutsche Bund für Vogelschutz en een Zwitserse organisatie voor vogelbescherming slaagde niet, doordat deze lichamen geheel anders zijn georganiseerd dan onze vereniging en de R.S.P.B.

Indien vogelvrienden voor hun correspondentie een veelvuldig gebruik maken van deze kaarten en de speciale felicitatiekaarten, die zich o.a. uitstekend lenen voor verzending met Kerstmis en de jaarwisseling, zal dat ook de kas der vereniging en dus de vogels ten goede komen.

Het Vogelaar

Het tweemaandelijks tijdschrift „Het Vogelaar”, waarvan onze vereniging als medeuitgeefster optreedt en dat onze leden tegen gereduceerde prijs kunnen betrekken, mag zich blijkens de groei van het aantal abonné's in een toenemende belangstelling verheugen. In 1958 verschenen vijf nummers, doordat de nrs. 2 en 3 werden gecombineerd. Ook in 1959 is een dubbelnummer verschenen, dat in verband met het 60-jarig bestaan onzer vereniging een royale omvang en een ietwat feestelijk uiterlijk kreeg. Voor dit laatste zijn wij dank verschuldigd aan de heer Rein Stuurman, die twee zeer fraaie houtgravures belangeloos ter reproductie afstond, alsmede aan de R.S.P.B. voor het beschikbaar stellen van een aantal cliché's en aan enige Britse vogelfotografen voor hun toestemming deze cliché's van hun foto's af te drukken.

Een knelpunt is nog immer de onregelmatige verschijning van het tijdschrift, waarbij men gelieve te bedenken dat de redacteurs dit werk belangeloos en in hun schaarse vrije tijd verrichten. Niettemin zal worden gestreefd naar een

grotere regelmaat, waardoor het blad ongetwijfeld voor de abonné's aantrekkelijker zal worden.

Vogels

In november van het vorig jaar verscheen het eerste nummer van „Vogels” een tijdschrift voor jeugdleden der vereniging, dat blijkens de overstelpende toevloed van nieuwe jeugdleden in de smaak viel.

Dankzij de medewerking van vooral Dr. Fop I. Brouwer en Dr. A. F. J. Portielje voor resp. de VARA- en AVRO-microfoon, genoot de verschijning van dit jeugdblad een grote publiciteit. Het orgaan van de Nederlandse Onderwijzersvereniging drukte bij een waarderende bespreking zelfs een aanmeldingsformulier af en ook andere tijdschriften wijdde vriendelijke woorden aan het nieuwe blad. Verscheidene onderwijzers en leraren stuurden hele lijsten met namen van nieuwe jeugdleden.

Inmiddels is een tweede nummer verschenen. Daaruit hebben wij de aanmeldingsformulieren voor het lidmaatschap weggelaten, die ons na verschijning van het eerste nummer letterlijk toestroomden. Eerlijk gezegd, omdat wij een nieuwe stroom niet goed zouden kunnen verwerken en eerst even op adem moeten komen.

Niettemin is het verheugend, dat zoveel jongelui belangstelling voor de vogelwereld hebben. Als dit nieuwe tijdschrift er in slaagt, deze belangstelling gaande te houden en zo mogelijk te verdiepen, ziet het er in dit opzicht beslist gunstig voor de vogels uit.

Het was prettig voor de illustratie van het jeugdblad gebruik te kunnen maken van een grote hoeveelheid albumplaatjes, die Van Delfts Fabrieken, thans te Harderwijk, vele jaren geleden hebben uitgegeven. De verhuizing van dit bedrijf leidde er toe, dat de fabriek ons ruim een half miljoen van deze plaatjes tegen een bescheiden bedrag aanbood. De verkoop van deze aardige gekleurde afbeeldingen van vogels helpt niet alleen de kosten te bestrijden, verbonden aan de uitgave van het jeugdblad, maar bovendien is wel gebleken, dat er bij het onderwijs grote behoefte is aan dit soort afbeeldingen. Aan deze behoefte kun-

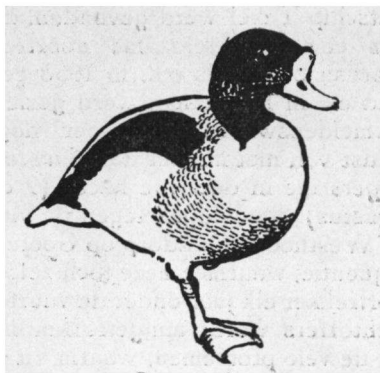
nen wij thans op goedkope wijze voldoen en wij vertrouwen dat ook dit ertoe zal bijdragen bij de jeugd meer begrip te wekken voor de noodzaak van de bescherming van vogels.

Bureau der vereniging

In december 1956 betrokken wij vol vreugde de kantoorruimte op de parterre van het perceel Reguliersgracht 9, waar een deur in de schutting van de tuin het mogelijk maakt de prettige nabuurschap met „Natuurmonumenten” op gemakkelijke wijze te onderhouden. Na de zeer bescheiden huisvesting op het vorige adres voelde we ons ietwat verloren in de ruime vertrekken. Maar de onstuimige groei van het ledental, die zich sindsdien voortzette, veroorzaakte een dusdanige toeneming van de administratie, dat het inmiddels alweer erg krap is geworden. Ook al, omdat veel drukwerken, voorraden papier, enveloppen, enz. nu eenmaal moeten worden opgeslagen.

Aangezien ons nog steeds poststukken (langs een omweg uiteraard) bereiken die zijn gericht aan voor-vorige en nog oudere adressen, lijkt een verhuizing echter zeer ongewenst. Tenzij het een beslist definitieve zou zijn. Prettige ware het, als in hetzelfde perceel meer ruimte voor de vereniging zou kunnen worden gevonden.

Een belangrijke verlichting voor de taak van de secretaris-penningmeester betekent de in dienst treding van de heer J. B. Heger op 1 maart j.l. als boekhouder-administrateur der vereniging. Het was, bij de sterke groei van het ledental, mij beslist onmogelijk de zeer vele werkzaamheden van het bijhouden van het ledenregister, de boeken der contributies enz. zelf te blijven doen, zonder dat ander, zeker even belangrijk werk daardoor in het gedrang kwam. Zo is een betreurenswaardige achterstand in de correspondentie ontstaan, die ook nu nog niet geheel is ingehaald, ook al doordat ik wegens ziekte dit voorjaar ongeveer twee maanden lang mijn werk niet heb kunnen doen. Voor de krachtige steun in vaak verwarrende situaties ben ik voorts de dames Beeckman, v. d. Poll en v. Schrevendijk veel dank verschuldigd, die in de ochtend- of middag-

Bergeend

uren (en vaak zelfs ook 's avonds) met grote toewijding het vaak weinig inspirerende werk hebben helpen verrichten. Als ik onze bezetting vergelijk met die van de nagenoeg even grote R.S.P.B., dan is de arbeidsprestatie van onze dames werkelijk ongelooflijk. Omdat dit er in „de hitte van het dagelijks gevecht” wel eens bij inschiet, stel ik er prijs op, dit hier eens namens het gehele bestuur zeer nadrukkelijk uit te spreken.

Bewaking broedterreinen

Een belangrijk onderdeel van het werk der vereniging is nog altijd de bewaking van vogelrijke gebieden gedurende de broedtijd. Het zou teveel van uw aandacht vergen, hier de verslagen te vermelden, die wij van onze bewakers ontvingen.

In het algemeen kan worden gezegd, dat ondanks de lage temperaturen en veel neerslag, de resultaten van het broedseizoen 1958 gunstig waren. Speciale bewakingen werden mogelijk gemaakt, door het verstrekken van overigens bescheiden beloningen, voor enige broedgevallen van de *steltkluut* (van welke soort in 1958 verscheidene paartjes in vele delen des lands jongen groot brachten) en van de *kwak*, die zich op een nieuwe plaats vestigde. Dit laatste geval werd overigens bedreigd door een kapgebod, dat deze vogels, zo zij een volgend jaar zouden terugkeren, zou hebben gedwongen zich elders te vestigen. Met grote waardering maken wij hier melding van het begrip, dat de betrokken hoofdamieters van de Rijkswaterstaat toonde, door 'n tijdelijke ontheffing van dit kapgebod, speciaal ten behoeve van de zeldzame *kwakken* te

verlenen. Voor bijzonderheden omtrent deze kleine kwakkenkolonie zij verder verwezen naar „Limosa” en het jubileum-nummer van „Het Vogeljaar”. Melding mag ook nog worden gemaakt van de broedpoging van een *eidereend* op ons reservaat aan het Balgzand, waar het legsel, helaas, werd uitgemaaid. Het stemt tot voldoening hieraan te kunnen toevoegen, dat blijkens mededeling van onze medewerker dit jaar zes *eider-eenden* zijn komen broeden, waarmee deze eerste vestiging op het vasteland wel definitief mag worden genoemd. Het is zeker verheugend, dat na een eerste vestiging in het begin van deze eeuw deze toen nieuwe vogelsoort inmiddels op de meeste Waddeneilanden en thans ook op het vasteland een geregelde broedvogel is geworden.

Het is aardig hier even te vermelden, dat in 1958 voorts op ten minste twee plaatsen in ons land de zeldzame *witwangsterns* met succes jongen hebben groot gebracht. Het toenemende aantal vogelliefhebbers die buiten rondzwerven en de perfectionering van determineerboekjes hebben er ongetwijfeld toe bijgedragen, dat soorten als de *Ross' meeuw* en de *bergfluit* voor het eerst in Nederland werden vastgesteld. Het stemt tot voldoening te bedenken, dat geen enkele poging werd gedaan om deze voor onze avifauna nieuwe soorten als „bewijsstuk” te verzamelen, zoals nog niet zo lang geleden ongetwijfeld zou zijn geschied, toen het voorkomen van een soort in een bepaalde streek pas als vaststaand werd aangenomen, als het opgestopte huidje aan een collectie was toegevoegd.

Vuurtorens

Reeds jarenlang heeft er een prettig en nuttig contact bestaan tussen het personeel der vuurtorens en de bemanningen der lichtschepen en het secretariaat der vereniging. Dit contact was, zeer tot mijn spijt, nadat de heer Drijver zijn taak had neergelegd, verslapt; doch werd in 1958 weer opgenomen. Daarbij werd de betrokkenen verzocht de vogels, die bij de vuurtorens verongelukten of dood op de lichtschepen werd aangetroffen, op te zenden naar het Zoölogisch Museum der Universiteit van Amsterdam.

Hiermee werd bereikt, dat enerzijds een zo nauwkeurig mogelijk beeld werd verkregen van de aantallen en soorten vogels, die verongelukten, terwijl anderzijds het museum de beschikking kreeg over materiaal, dat voor een deel voor aanvulling van de collectie kan worden gebruikt. Van alle toegezonden vogels werd het gewicht bepaald, alsmede geslacht en leeftijd. Voorts werden de vleugelmaten genoteerd en daarvoor in aanmerking komende exemplaren werden in de wetenschappelijke collectie opgenomen.

Zelfs als we er rekening mee houden, dat lang niet alle vuurtorenslachtoffers worden gevonden en dat vooral bij de lichtschepen veel slachtoffers in de golven, of in de magen der grote meeuwen verdwijnen, mag met voldoening worden vastgesteld, dat de verliezen die de vogelwereld door de kustverlichting lijdt, betrekkelijk gering zijn. Hiertoe draagt de speciaal voor dit doel aangebrachte verlichting met beschermingslampen ongetwijfeld in zeer belangrijke mate bij. Een woord van dank aan het personeel der vuurtorens, welks medewerking voor het tijdig ontsteken der lampen van onschatbare waarde is, is hier zeker op zijn plaats.

De wetenschappelijke bestudering van de verongelukte vogels leverde al dadelijk een verrassing op. Immers, op 20 september ontving het Zoölogisch Museum een zending vogels van het lichtschip „Noordhinder“, waarbij zich een *Temmincks rietzanger* bevond. Dit is een voor West-Europa bijzonder interessante vondst. Immers, deze in Siberië broedende soort, die normaal in Zuidoost-Azië pleegt te overwinteren, werd in Nederland nog slechts éénmaal eerder tijdens de trek aangetroffen. En wel een ex., dat zich in de nacht van 10 op 11 december 1912 dood vloog tegen de vuurtoren van West-Schouwen. Zodat het ex. van het lichtschip „Noordhinder“ het tweede ex. is, dat op Nederlands territorium is aangetroffen. Voor nadere bijzonderheden mogen wij wel verwijzen naar de publikatie, die hierover in „Limosa“ zal verschijnen. Dit geldt evenzeer voor de vondst van een *bladkoninkje*, dat in de nacht van 27 op 28 november (een late datum dus) op het

lichtschip Texel werd gevonden. Eveneens een zeer zeldzame doortrekker, waarvan overigens o.a. in 1958 een levend ex. in Den Haag werd gezien.

Vermeldenswaard is verder nog de vondst van niet minder dan 6 *waterrietzangers* die in dezelfde nacht (9 op 10 augustus) doodvlogen tegen de vuurtoren Westhoofd/Ouddorp op Goeree. De frequentie, waarmee deze toch zeldzame doortrekker elk jaar onder de vuurtorenslachtoffers wordt aangetroffen is een van de vele problemen, waarin dit geïntensiveerde vuurtorenonderzoek ons misschien een beter inzicht zal geven.

Opmerkelijk is nog het voorkomen van twee *porceleinhoentjes*, een *roodhalsfuut*, zeer veel *waterrallen* en een vrij groot aantal *dodaarsjes* onder de vuurtorenslachtoffers. Vooral laatstgenoemde soort zou men daar eigenlijk niet verwachten.

Het zal, hoop ik, in samenwerking met het Zoölogisch Museum mogelijk zijn, de gegevens die op deze wijze worden verkregen eens wat nader uit te werken, waarbij ongetwijfeld nog interessante merkwaardigheden naar voren zullen komen. Hoewel ik nu dus van dit onderwerp wil afstappen, wil ik gaarne eerst nog mijn dank betuigen aan de adjunct-directeur van het Zoölogisch Museum, Prof. Dr. K. H. Voous voor de uiterst prettige medewerking. Waaraan ik dan mijn bewondering toevoeg voor de aardigste wijze waarop zijn assistente, de biologe mej. H. A. W. Smit de correspondentie met de medewerkers op de vuurtorens en lichtschepen voert.

Hoogspanningsleidingen

Mocht met vreugde worden vastgesteld, dat het aantal slachtoffers dat de kustverlichting maakt relatief klein is, gegevens waarover wij de beschikking kregen omtrent de aantallen slachtoffers, die de hoogspanningsleidingen maken wettigen daarentegen het vermoeden, dat deze ernstige schade berokkenen aan de vogelstand. Reeds in 1957 nam de afdeling 8 van het district Amsterdam van de Nederlandse Jeugdbond voor Natuurstudie een dergelijk onderzoek ter hand op de Diemerzeedijk bij Amsterdam. Zoveel mogelijk werd éénmaal per week een traject van 820 meter afgezocht onder een daar aanwezige hoog-

spanningsleiding. In de loop van het jaar werden (postduiven uitgezonderd) 59 vogels aangetroffen in 18 soorten, die naar de aard der verwondingen duidelijk tegen de hoogspanningsdraden waren verongelukt. Hieronder waren 18 *kokmeeuwen*, 8 *watersnippen*, 6 *wilde eenden*, 4 *kemphanen* en evenzoveel *silvermeeuwen*.

In de tweede helft van 1958 werd dit werk voortgezet door onze jeugdleden H. de Groot, G. Jansen en J. v. d. Schuit, die het klaarspeelden om een traject van 560 meter onder dezelfde draden vrijwel dagelijks af te zoeken op slachtoffers. Zij vonden tussen 14 juli en 7 december, dus in een periode van nog geen vijf maanden, 112 draadslachtoffers in 30 soorten, waaronder niet minder dan 15 *grutto's*, 13 *slobeenden*, 11 *wilde eenden*, 10 *kokmeeuwen*, 9 *tureluurs* en 7 *watersnippen*. Een enkele *lepelaar* mag, om zijn waarde voor de Nederlandse avifauna nog wel aan deze opsomming worden toegevoegd.

Deze hoge cijfers over een traject van nog geen kilometer lengte zijn nog geenszins volledig. Want de jongelui vermelden in hun gedetailleerde verslag, dat wij t.z.t. in Het Vogeljaar hopen te publiceren, hoe gedurende de laatste twee maanden van hun onderzoek vrij veel slachtoffers niet door hen werden gevonden, omdat vijf daar aanwezige *bruine kiekendieven* de slachtoffers vaak al hadden opgeruimd, voor de tellers verschenen!

Opmerkelijk is dat de *grutto*, die door De Groot c.s. als talrijkste slachtoffer (15 ex.) werd gevonden, in het geheel niet voorkomt op het lijstje van 1957. Als we echter zien, dat in 1957 tussen 5 mei en 29 september slechts één slachtoffer werd gevonden (een *fuut*) en alle in 1958 verongelukte *grutto's* tussen 14 juli en 29 september, dan rijst het vermoeden, dat het onderzoek in 1957 minder intensief is geweest. De Groot c.s. vonden de meeste slachtoffers in de 2e helft van juli. In de tweede helft van sept. vertoont hun statistiekje een nieuwe, lagere top en tenslotte is er nog een bescheiden top in de eerste week van november.

De verschillen tussen de aantallen van 1957 en 1958 wijzen er op, dat wij voor-

zichtig dienen te zijn met het trekken van conclusies. Doch de veronderstelling is niet gewaagd en wordt ook bevestigd door cijfers die de heer A. Smit uit Westzaan in het zgn. Westzijderveld tussen zijn woonplaats en de Nauernasche Vaart verzamelde, dat de hoogspanningsleidingen althans op bepaalde plaatsen een zware tol heffen, zowel van de broedvogels als van de doortrekkers en pleisteraars.

De bollen, die men vooral in het buitenland wel aan hoogspanningsleidingen bevestigt, zijn bedoeld als waarschuwing voor de luchtvaart en hebben voor de vogels weinig of geen waarde. Herhaaldelijk werd vastgesteld, dat overdag en bij helder weer de draden meestal wel door de vogels worden opgemerkt en ontweken.

Een oplossing ware natuurlijk, deze ook het landschap sterk ontsierende leidingen ondergronds te brengen, doch dit zal wel een vrome wens blijven. In elk geval is dit een probleem, dat onze volle aandacht verdient en Vogelbescherming houdt zich dan ook warm aanbevolen voor gegevens over de aantallen slachtoffers van de gevaarlijke leidingen, die echter eigenlijk pas waarde hebben, als het dagelijkse tellingen gedurende op z'n minst een reeks van maanden betreft. Pas de beschikking over dergelijk materiaal zal het mogelijk maken de omvang van het gevaar vast te stellen en naar een oplossing voor het probleem te streven.

Financiën

Als ik tenslotte in mijn andere functie, n.l. die van penningmeester der vereniging, nog even Uw aandacht vraag, dan moet ik beginnen met de teleurstellende mededeling, dat de raming van een nadelig saldo van f 1.150.— nog te optimistisch is geweest. In werkelijkheid toch heeft het nadelig saldo f 2.995,98 bedragen, dus nagenoeg drieduizend gulden. Inmiddels heeft echter de Minister van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen ons over 1958 een aanvullend subsidie van f 1500.— verleend, wat ons bij het samenstellen van de jaarrekening nog niet bekend was. Zodat de uitgaven de inkomsten in totaal met f 1495,98 hebben overtroffen.

Dit tekort wordt in de eerste plaats veroorzaakt doordat de algemene kosten de raming met f 3.590,— hebben overtroffen, o.a. doordat de zeer drukke werkzaamheden tegen het eind van het jaar het aantrekken van extra administratieve krachten noodzakelijk maakten. De uitgaven voor propaganda waren voorts f 3.230,— hoger dan was geraamd, terwijl verder aan bewaking van broedterreinen, wintervoeding en subsidies f 490,— méér werd uitgegeven. Daarentegen overtroffen de inkomsten aan contributies de raming nog met f 1.210,—, doordat een bedrag van f 19.706.59 werd ontvangen, hetgeen ruim f 4000,— méér is dan in het voorgaande jaar. Aan interest uit het belegde kapitaal werd f 1.440,— méér ontvangen, dan was begroot, terwijl voorts enige andere posten de raming met in totaal f 2260,— overtroffen. Tenslotte werd dan nog aan enige andere posten f 1.840,— minder uitgegeven, dan was begroot.

Het spreekt vanzelf, dat de grootte van het nadelige saldo het bestuur met zorg vervult. Gelukkig is de situatie niet zó somber, als deze cijfers wellicht doen veronderstellen. Want in 1958 werd aan contributies in eens een bedrag van f 1.245,— ontvangen, terwijl voorts enige goede vriendinnen en vrienden der vereniging, die ons helaas door de dood ontvielen, ons bedachten met legaten tot een totaal van bijna f 5000,—. Van de Shell Junior Club mocht onze vereniging voorts de belangrijke schenking van f 1000,— ontvangen.

Deze bedragen en hetgeen aan contributies ineens werd ontvangen, in totaal f 7.346.66 werden mét het voordelige saldo over 1957 ten bedrage van f 441.66 rechtstreeks aan het kapitaal der vereniging toegevoegd. Vroeger was het de gewoonte, deze bedragen over de verlies- en winstrekening te laten lopen. Hadden wij die methode ook nu weer toegepast, er zou een vrij aanzienlijk batig saldo zijn geweest. Het bestuur staat evenwel op het standpunt, dat zowel de contributies ineens als giften en legaten ons toekomen met de bedoeling, dat zij zullen dienen ter vergroting van het kapitaal der vereniging, uit welks opbrengst een belangrijk deel van het werk

wordt gefinancierd. Wij zullen er derhalve naar blijven streven deze bedragen geheel aan het kapitaal toe te voegen.

Dat dit reeds dit jaar mogelijk zal zijn, durf ik overigens niet te beloven. Ik moet hier zelfs aan toevoegen, dat de begroting voor 1959 een geraamd nadelig saldo van f 5.450,— vertoont. Aanzienlijk meer zelfs dus, dan het nadelig saldo over 1958. Maar bij deze begroting is geen rekening gehouden met een te ontvangen Rijkssubsidie. En het verheugt mij te mogen mededelen, dat inmiddels een bijdrage van f 3000,— uit 's Rijks kas voor 1959 is ontvangen. Daarmee zou het begrote nadelig saldo reeds dalen tot f 2450,—, hetgeen nóg een aanzienlijk bedrag is. Ik kan als penningmeester echter beloven, naar de grootst mogelijke zuinigheid te zullen streven. Terwijl o.a. de uitgave van de nieuwe serie prentbriefkaarten, waarvan ik reeds melding maakte, de mogelijkheid biedt de inkomsten van de vereniging zodanig te doen stijgen, dat mijn pessimisme bij het opstellen der begroting zal worden geloochenstraft.

Om tenslotte met een prettige klank te kunnen eindigen: de al bijna tot traditie geworden OLVEH-vogelkalender. Van de directie van de Olveh mochten wij bericht ontvangen, dat de kalender voor 1959 een bedrag van f 7.667.70 heeft opgebracht, welk bedrag voor onze vereniging wordt gereserveerd. In totaal is, als resultaat van de uitgave van deze kalenders dus reeds een bedrag van f 24.237.59 voor onze vereniging beschikbaar. Sta mij daarom toe dit financiële verslag te beëindigen met een woord van zeer hartelijke en welgemeende dank jegens de directie van genoemde maatschappij.

J. J. ZWEERES,
secr.-penningmeester.

(De in dit jaarverslag afgedrukte tekeningen werden speciaal voor ons getekend door Dr. A. Vollgraff-Roes, die ook vroeger reeds zoveel fraaie tekeningen voor dit doel afstond.)